

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo i uprava
za Slovenije in slovenski del
Julijanske Krajine
LJUBLJANA. Erjavčeva 4a

GLASILO SAVEZA

JUGOSLOVENSKIH

EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

ISTRA

Sireći »Istru«, plaćajući uredno pretplatu i radeći tako na poboljšanju ovoga jednoga glasila Hrvata i Slovenaca iz Italije, ispunjavate svoj osnovni dug prema svome zavičaju i svojoj braći.

Situacija iz Albanije

Sa ulaskom talijanskih trupa u Albaniju, situacija u Evropi se počela razvijati vrtoglavim tempom. Taj dogadjaj je pokrenuo zbijanje u Evropi, a i u ostalom svijetu, takovom brzinom da se situacija iz dana u dan zapravo razbistruje. Razbistruje se barem u toliko što su zainteresirane države zauzele jasan stav, pa se već sada, u glavnem, znade koje snage bi stale jedna drugoj nasuprot u slučaju oružanog konfliktak.

Reakcija na dogadjaje u Albaniji osjetila se najjače u Engleskoj. Barem relativno jer su i doskorašnji krupni politički dogadjaji, kao na pr. okupacija Češke, imali tek neki, nazovimo ga platoniski, odjek, koji se sastojao u izjavama političara i mjestimičnim demonstacijama mase.

Sada je, međutim, cijeli svijet osjetio da je okupacijom Albanije dirnuta Engleska u jedan od njezinih imperijalnih živaca, pa se svuda s napetošću očekivalo što će Engleska na to. Odmah je bio najavljen govor Chamberlainov. On je imao da donese vijesti mira ili rata. Uzbudjenje u masama naroda nije bilo samo na obalama Sredozemnog mora i u zemljama jugoistočne Evrope. Bio je uznemiren i sjever i svih pet dijelova svijeta.

Dne 13 aprila dao je Chamberlain u Donjem domu izvještaj o vanjskoj politici. U svom govoru ocertao je razvitak dogadjaja u Albaniji. Ovi dogadjaji su prouzrokovali hitan saziv engleskog parlamenta. Za umirenje Grčke i Turske izjavio je Chamberlain, da Engleska vlada u zajednici sa francuskom vladom preuzima obvezu, da će u slučaju napadaja protiv Grčke i Rumunjske priteći u pomoć tim zemljama.

Upotreba sile — kaže Chamberlain u svom govoru — potresla je javno mišljenje svih država. Vjesti o opasnosti, koja je Talijanima prijetila u Albaniji i odusevljenu kojim su Albanci primili talijanske trupe — primljene su u sjetu sa sumnjom. Cijeli svijet primio je sa negodovanjem činjenicu, da je jedna moćna država nasilnim putem nametnula volju jednoj maloj i za obranu nesposobnoj državi.

Medutim Chamberlain nije otkažeao englesko-talijanski sporazum, kao što je to tražila opozicija, po čemu bi se moglo zaključiti, da se on nuda kako će se sadašnji sukob između Engleske i Italije riješiti mirnim putem.

U isto vrijeme je francuski ministar pretsjednik Daladier dao sličnu izjavu o garancijama Grčkoj i Rumunjskoj. Nešto prije toga su Engleska i Francuska na isti način garantirale sigurnost Poljskoj.

S druge strane je pretsjednik USA Roosevelt uputio poslanicu Hitleru i Mussoliniju. U njoj se, uglavnom, kaže slijedeće:

— Tri naroda u Evropi i jedan u Africi su izgubili svoju slobodu, a prostrano područje jedne druge države u Aziji nalazi se pod invazijom njenog susjeda. Prema upornim glasinama u pripremi su drugi čini napadaja protiv nezavisnih država. Približava se čas, kada će se takav položaj morati završiti katastrofom, ako ne bude nadjen jedan razumljiv način za vodjenje dogadjaja. »Vi ste u brojnim prilikama ustvrdili, da niti Vi niti njemački (odnosno talijanski) narod ne želi rat. Ako je to istina ne smije biti rata.« Zbog toga Roosevelt predlaže jedinu »iskrenu« izjavu: »Jeste li voljni dati osiguranje, da vaše oružane sile neće napasti ili neće upasti na područje ili posjede nijednog od slijedećih neovisnih naroda (slijedi njihov potanki popis).« Takvo uvjeravanje, nastavlja Roosevelt, treba očito primije-

Italija zauzela Albaniju

Okupacija i bijeg albanskog kralja — „Giornale d’Italia“ o uzroku okupacije — Stanovište Jugoslavije

Značaj Albanije za Italiju

Posebna izdanja dnevnih listova javljala su na Veliki petak da Italija okupira Albaniju. Vjesti iz Rima sujavljale da su u Albaniji nastali nemiri, da su bili ugroženi životi tamošnjih Talijana itd. Zato, da mora ratna mornarica zauzeti albanske luke. Tek kasnije objavljen je ultimatum talijanske vlade kralju Zogu, kojim se je i formalno imao uvesti protektorat nad Albanijom. Zogu ga je odbio sa svojim parlamentom i pozvao narod na otpor. Ali to je bila i sva njegova hrabrost. Albanci su doista dali otpor u Draču, Skadru i još nekim mjestima, ali, kako im je ponestalo muncije, pa napravila tankovima i avionima, morale su redovne čete da uzmaknu. Kralj Zogu najprije je poslao svoju ženu, koja je dva dana prije rodila sina, u Grčku, a onda je za njom slijedio i on. I tako su Talijani okupirali svu Albaniju.

ZAŠTO JE ITALIJA OKUPIRALA ALBANIJU

Virgilio Gayda u „Giornale d’ Italia“ od 7 aprila u uvodnom članku tumači okupaciju Albanije:

»Od izvjesnog vremena odnosi između kralja Zogu i talijanske vlade postojali su sve teži i nezgodniji. Nezadovoljstvo albanskih patriota i siročašnog stanovništva raslo je iz dana u dan. Posljednjih dana kralj Zogu se opet obratio talijanskoj vladi za pomoć i zaštitu: tražio je da mu Italija pošalje trupe koje bi bile razmještene po raznim tačkama Albanije. U posljednjem času talijanska vlada utvrđila je da je kralj Zogu tražio tu vojnu pomoć iz Italije da bi mogao da izvrši prepad na jugoslavensku granicu, u cilju da poremeti srdične odnose koji vladaju između Italije i Jugoslavije. Kralj Zogu je prema tome tražio vojnu pomoć da bi mogao da učini jednu ludost.

Italija je kategorički odbila taj zahtjev, uslijed toga došlo je do otvoreneg neprijateljstva kralja Zogua i njegove kamarile prema Italiji. Ovo neprijateljstvo ispoljilo se u napadima na talijanske gradjane koji žive u Albaniji. Talijanska vlada činila je velike napore u cilju raščišćavanja ovakvog stanja stvari; ali kralj Zogu nije sa svoje strane htio da preduzeme nikakav pokušaj za smirenje prilika.

Svojom intervencijom u Albaniji Italija će povratiti red, mir, slobodu i rad u Albaniji — sve ono što je dosad bilo dovedeno u pitanje. Njena odluka ne može ni u kom slučaju da uznemiri susjedne zemlje, sa kojima Italija želi iskreni i prijateljski saradnju. Odluka Italije ide u prilog sigurnosti mira na Balkanu, sigurnosti mira protiv opasnih intrig. Osim toga, ovaj talijanski korak odgovara željama albanskih masa i željama albanskih narodnih pravaka koji od neposredne talijanske akcije očekuju istinsku zaštitu lične i imovne sigurnosti, kao i uslove za što uspješniji dalji razvoj zemlje.«

PERSONALNA UNIJA S ITALIJOM

Albanska konstituanta, koju je imenovala privremena vlada (imenovana od Italije) donijela je ove zaključke 12 aprila:

1. Dosadašnji ustav vladavine proglašuje se ništavni. Ustavotvorno vijeće donijet će odgovarajuće odluke sa zakonskom snagom.

2. Ustavotvorno će vijeće sastaviti novu vladu, koja će imati sve potrebne punomoći.

niti ne samo na sadašnje vrijeme nego i na dosta dugu budućnost, da bi osiguralo sve mogućnosti za rad pomoći milorubivih metoda u svrhu stvaranja stanja mira sa trajnim značajem. Ja dakle predlažem da smatrati riječ »budućnost« kao da se odnosi na jedno razdoblje zajamčenog nenapadanja od najmanje deset godina, 25 godina ako imamo hrabrosti gledati unapred tako daleko. Ako takvo uvjeravanje bude danovo od vaše vlade, ja ću ga odmah predati vladama država koje sam nabrojio, te ću u isto vrijeme zapitati, da li svaka

3. Narodno vijeće priznaje da je sav albanski narod velikim zadovoljstvom i srdačnošću primio do znanja buduće radove na obnovi, koje će povesti fašistička Italija za dobrobit i obnovu Albanije. Za uzvrat će albanski narod vezati svoj život i svoju sudbinu u suradnji s Italijom i stupiti u solidarno savezništvo.

4. Albanija stupa u osobnu uniju s kraljem i carem Viktor Emanuelom.

Iza toga je posebna deputacija otišla u Rim i ponudila talijanskom kralju albansku krunu. Talijanski kralj je ponudu prihvatio i od sada nosi naslov: Vittorio Emanuele III, kralj Italije i Albanije i car Abesinije.

DRŽANJE JUGOSLAVIJE

Beogradski talijanski poslanik Indelli lično je 7 o. m. posjetio predsjednika vlade Dragišu Cvetkoviću i ministra vanjskih poslova Aleksandru Cincar-Markoviću i po specijalnom nalogu šefa talijanske vlade Musolinija i u ime njegovo izjavio je, da je držanje Jugoslavije u sadašnjoj krizi talijansko-albanskih odnosa visoko cijenjeno od talijanske vlade i od talijanskog naroda i da će to držanje doprinjeti kao što je u namjerama Mussolinija sve tjesnijim vezama prijateljstva, što postoji izmedju dvije zemlje.

Stefanijavlja iz Rima: Jugoslavensko poslanstvo u Rimu dalo je listu »Giornale d’ Italia« ovu izjavu: »Vijesti, koje je jedan dio strane štampeširo o tobožnjim mjerama, koje je Jugoslavija poduzela u vezi sa dogadjajima u Albaniji su netočne. Jugoslavenska vlada je u neprekidnom kontaktu s talijanskim vladom. Talijanska vlada je sprema da osigura interes Jugoslavije. Jugoslavija želi da se sukob što prije dovrši. Jugoslavija promatra ovu stvar isključivo na osnovu jugoslovensko-talijanskog sporazuma od koga Jugoslavija ne misli da se udalji. S tog gledišta Jugoslavija s pažnjom prati te dogadjaje i posljednju fazu odnosa između Italije i Albanije.«

Beogradsko »Politika« od 8 aprila u službenom komentaru dogadjaja izvodi:

»Talijanska vlada pokazuje gotovost da obezbjedi naš interes, pa je dala uverenja da sve majre poduzete prema Albaniji su privremene. Normalno stanje, prema tim uveravanjima, bit će uspostavljeno čim Italija dobije zadowolenje...«

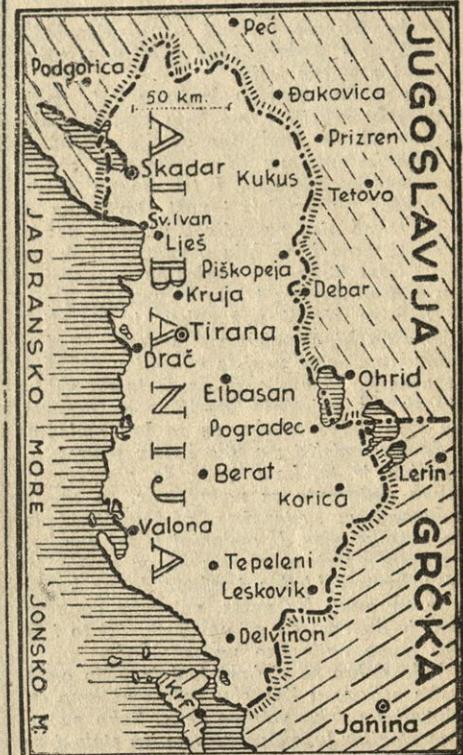
Što se naše države tiče, sva njena nastojanja zasnivaju se na sporazumu o prijateljstvu sa Italijom. Ona od njega ne odstupa i u tom duhu prati posljednji razvoj odnosa između Italije i Albanije,« završava »Politika«.

SASTANAK TALIJANSKOG I JUGOSLOVENSKOG MINISTRA VANJSKIH POSLOVA U VENECIJI

Milan 0, 18 aprila. Talijanska štampa javlja, da će se u subotu 22 aprila sastati u Veneciji jugoslovenski ministar vanjskih poslova dr. Cincar-Marković sa talijanskim ministrom vanjskih poslova grofom Cianom. Njihovi razgovori imali bi trajati dva dana, pa im se pridaje izuzetna važnost s obzirom na novu situaciju stvorenu ujedinjenjem Albanije sa Italijom. Imao bi se beogradski pakt od 25 marta 1937 godine proširiti i na Albaniju, obzirom na ne-povredivost medjusobnih granica.

od spomenutih vlada (u što sam uvjeren) pristaje sa svoje strane dati jednako uvjeravanje, da Vam ga mogu predati. Tačka uvjeravanja stvorila bi odmah olakšanje, a zatim Roosevelt predlaže, da se u slijedećoj fazi pristupi pregovorima o smanjenju naoružanja i oživljenu trgovine putem ravnopravnih uvjeta na svjetskom tržištu i pristupa vrelima sirovina. —

Situacija je, dakle, vrlo zategnuta, ali po posljednjim vijestima reklo bi se da napetost malo popušta.

KARTA ALBANIE

NIJEMCI ZA SVOJE MANJINE

»Ravnopravnost« donosi: Za glavnu skupštinu Instituta za Nijemce u inostranstvu u Stuttgartu, koja će se održati početkom juna, već je u toku propaganda među svim njemačkim manjinama u inostranstvu. Zasjedanje trajat će, kad svake godine, nedjelju dana. Na dnevnom redu nalaze se i točke: »Zajednica rada njemačkih listova i časopisa u Njemačkoj i inostranstvu« i »Rad omladine njemačkih narodnih grupa«. »Zajednica rada između listova u Njemačkoj i inostranstvu« očevidno već postoji. Njemačke novine u Jugoslaviji na primjer objavljaju od novinara iz Njemačke članke o najrazličitijim međunarodnim problemima, a često izlaze u važnijim listovima svih njemačkih manjina u Evropi i ostalom svijetu članci iste sadržine.

KNJIGA O NIJEMCIMA U POLJSKOJ

U Stuttgartu je izašla knjiga »Aussenpolitisch ABC« (Vanjsko-politička abeceda), u kojoj čitamo, da u Poljskoj ima 1,150.000 Nijemaca (poljska statistika tvrdi, da ih ima 740 hiljada). Ta knjiga, koju su napisali Carl Haensel i Richard Strahl, izašla je pod okriljem njemačkoga ministarstva za propagandu. Ona traži reviziju zapadnih granica Poljske. — »Obzor«

»OSIGURANO ZA SLUČAJ RATA«

Rijeka, aprila 1939. Roba koja se iz Rijeke otprema parobrodima za Džibuti ide sa klauzulom na dokumentima: »Osigurano za slučaj rata«.

»VJESNIK ČEŠKE MANJINE« U SUDETIMA.

U Novom Jičinu izlazi češki list »Vjesnik češke manjine«. List izlazi dva puta tjedno, a prvi broj izašao je 25 listopada prošle godine. To je informativni organ namijenjen Česima, koji žive u sudetskim krajevima.

ZABRANA RASISTIČKE PROPAGANDE U FRANCUSKOJ

Prema jednoj vijesti socijalističkog »Populaire« ministar pravosudja Marchandeau spremi novu zakonsku osnovu, koja će između ostaloga sadržavati i odredbu o zabrani rasističke i protužidovske propagande.

KER NEKATERI NAROČNIKI

sprašujejo, zakaj niso dobili lista pretekli teden, opozarjam, da naš list po velikonočnih praznikih ni izšel, kot je bilo javljeno.

UPRAVA »ISTRE«

OMLADINSKA RUBRIKA**POKRET BEZ ZNAČAJA**

Već dvadeset godina se čuju riječi: emigrantski pokret, i pišu se dopisi, a u njima piše: borba za našu stvar, a i na svaštu dopisa se pozdravlja: uvijek samo na vrijed, iđ.

Moram priznati, da su te riječi odlične, ali je pitanje da li su iskrene? Jer kad bili iskrene, onda bi se zaista u ovoj dva desetodišnjoj borbi bilo moglo više učiniti za našu braću i za nas koji smo u emigraciji.

Zašto to tako ide, mislim da je već svakom jasno. U kojegod društvo zavirš vidiš kako je sav teret na dvojici trojici koji uz najbolju volju ne mogu ništa stvoriti. Zar nisu to žalosne činjenice, da od naših četrdesetak emigrantskih društava gdje ima do 70.000 emigranata iz Istre, Trsta i Goriške nema valja ni stotinu njih aktivnih, a na desetke hiljada naše omladine, koja je puna energije, ni ne zna za ta društva ni za naše glasilo, a ni za bilo koji drugi rad što se odnosi na naše krajeve i nas same.

Dosadanji rad naše emigracije ne može se nazivati pokretom, jer što je zapravo pokrenuto u tom dugom vremenu?

Treba jednom prestati sa medjusobnim natezanjem i prihvati se ozbiljnog posla, jer su i vremena leška.

Ima razlike između društava koja imaju omladinske sekcije i ona koja nemaju omladinske sekcije. Omladina oživljuje društva, da tako kažem, ona ih preobrazuje svojim mlađenackim snagama. I tek nakon dvadeset godina su uvidjeli i naši stariji, da su grijesili kad nisu posvećivali ni malo pažnje omladini, koja bi ih bila popunila i kako su starili tako bi ih bila omladina zamjenjala u njihovom radu i bilo bi uspjeha. Pošto oni to nisu učinili, naš pokret je bio cijelo vrijeme šuplj, nepunjen. A danas, kad se je omladina sama uspjela okupiti u omladinske sekcije, razumije se da je imala veliku potporu od pojedinih starijih emigranata, koji vrlo dobro znaju, da se bez omladine ne da ni zamisliti ma bilo kakav pokret, jer omladina je ta, koja može da zainteresira svakog emigranta za našu stvar, sa svojim predavanjima, sustancima, pjevanjem i raznim potsekcijama. U omladinu je taj žar koji je potreban našem pokretu da ga ogrije, jer naš pokret je hladan i mlitav da ne kažem da je smrznut. Na nama, vatremin omladinica, je dužnost da ga ogrijemo. Mi to i činimo samo nailazimo na poteškoće.

Vrlo dobro se sjećam, kad je naša omladinska sekcija u Zagrebu počela aktivno sudjelovati na svim poljima rada, kako su neki od starijih ljudi pesnicama po stolu i vikali da im se mislimo popeti na glavu, ali mi se toga nismo prestrašili, pa su se u kratko vrijeme razočarali u svom gledanju na omladinu.

Prije nije društvo tako reći ništa radilo na prosvjeti, kao ni u drugim pravcima, već su se tako redale godine za godinama mimo takozvanog "našeg pokreta". Sve što se je radilo, bilo su godišnje skupštine na kojima su se svajdali radi nekih neznačajnih stvari koje nije vrijedno ni spominjati. Ali par zadnjih naših godišnjih skupština bile su mnogo interesantnije od ostalih. Poznato je, što se sve pokreće, pa uz taj rad nikomu ni ne padaju na um one prijašnje stare svadje.

Omladina je već polučila mnogo uspjeha: imala je dve omladinske konferencije, na kojima je raspravljala o našim problemima kako bi imala što većeg uspjeha u svom radu. Omladina je uglavnom jedinstvena u svim pogledima, a na tim konferencijama je stvoreni i "Radni odbor" koji ima za zadatak da osniva omladinske sekcije u onim društima u kojima ih još nema i da podržava uske veze između sve naše omladine bez obzira na granice. Taj Radni odbor je vrlo potreban još i zato da izglađuje sporove koji nastanu unutar omladinskih sekcija.

Dužnost je svakog svjesnog emigranta da omladini u tom smislu ide na ruku, bilo to materijalno, a pogotovo moralno, što je od većeg značaja nego možda izgleda u prvi mak.

Naročito apeliramo na sadašnje uprave pojedinih društava, da ne sprječavaju omladinu u njenim nastojanjima.

Znam nekoliko starijih emigranata koji su na čelu naših društava kako se boje omladine kao vrag tamjana. Čemu to strahovanje? Ako iskreno misle i rade, onda se ne trebaju ničega plašiti. Zar nismo i mi omladinci emigranti? Pa ako je tako, zašto se onda nije prišlo tom radu, nego se teško i pravilo pritisak na omladinu da ne bi zauzela većeg maha, ali usprkos svemu, omladina napreduje i napredova!

OMLADINAC

NOVA LUČKA TARIFA ZA TRST I RIJEKU

Početkom o. mj. izašla je na mjesto ranije austro-jadranske savezne tarife nova direktna tarifa između stanica biv. Austrije (Istočna Marika) s jedne strane, te Trsta (Rijeka i Rovinja) s druge strane. Vozarinski stavovi nove tarife niži su u prvome redu od ranijih stavova, osim toga su niži za cca 10 posto od vozarinskih stavova koji sad važe od stanica Istočne Marke do njemačkih sjevernih luka. Obzirom na to poraslo je znatno atrakciono područje spomenutih jadranskih luka, naročito u saobraćaju sa koruškim i štajerskim staricama. Nova tarifa, koja se razlikuje od stare i po vanjštinu, jer liči na njemačku tarifu, važi isključivo u saobraćaju sa stanicama Istočne Marke, dakle kombinacija sa ostalim Reichom ili inostranstvom nisu dopuštene.

"NEZNANA ISTRA"

ČLANEK TRŽAŠKEGA »PICCOLA«

Dne 6 t. mj. je prinesel tržaški »Piccolo« pod tem naslovom članek, ki odpira nerazpoloženje istrskih industrijskih krogov in prav tako tudi fašističnih organizacija. V njem je povdarjeno, da je Istra zapostavljena ne po lastni krvidi, čeprav ima možnosti, da bi se razvila v najbolji produktivno provinci Italije. List povdarja: »Dežela, ki se že leta in leta skuša priključiti najproduktivnejšim provincam, ni dobila do sedaj potrebne pomoći za svojo točno kvalifikacijo kot produktivno tržišče.«

List odkriva problem Istre ob prilikri I. kongresa za korporativne in avtarhične študije, ki se bo vršil v Milanu, kjer naj bi povdarili pomen Istre, ki ga ima za Italijo.

Istra, piše trž. list, ki že nekaj let poskuša, da bi se pridružila kot zadnja v vrsti produktivnejšim pokrajinam, še ni mogla najti pravega sredstva za potrebno pomoč, da bi mogla tako pokazati točno svoje vrednosti. S privatnimi žrtvami se je skušalo upoštavati to, kar je tipično za istrski avtarhijo, to je ruderarsko industrializacijo. Istra bi lahko odkrila na tem področju take vrednosti, ki ji bi dale pravico do sodelovanja v izdatnejši meri pri jačanju nacionalne ekonomije, posebno v tistem delu, ki je najbolj odvisen od inozemstva. Rešitev problema je narekovala notranjem trgu izkoriscavanje istrskega premoga in kričeča potreba lahkikh kovinskih zlitin je pospela izkoriscanje istrskega bauksita. Toda v istrski zemlji se nahaja toliko drugih produktov, ki bi na notranjem tržišču mogli in morali izvrševati

nadvisevačno vlogo. To so: dolomit, kalcijski karbonat, železne rude, mramor, kvarcit, kalcit, lapor, kremen, svinčene rude, ilovica, asfalt in morda nafta in metan. Torej v kratkih potezah, vrsta elementov, ki skupaj ne predstavljajo samo ogromnega prirodnega bogastva, temveč tudi zelo velike možnosti dela, ki bi, če bi bilo realizirano s pametnim organizacijskim sistemom, dajalo Istri možnost, da bi se sama preživljala in da bi doprinala v široki meri k dovršitvi željene nacionalne ekonomske avtarhije. Večkrat smo slišali, da je treba za izvršitev projekta velikih razmer predvsem velikih kapitalov. Fašizem je na srečo odstranil to vrst materialnega jarma, tem da je dal volji do dela to možnost dobitave vseh potrebnih sredstev, kadar hoče, da delo izvrši. Toda od tega ni odvisna sedanjost in bodočnost Istre. Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ali zaradi pomanjkanja volje do dela ni od tega odvisen počasen razvoj neobhodno potrebnega delovanja za gospodarski razvoj Istre. Ta razvoj pa ima kot faktor, ki izhaja iz tega, pojavio nekaterih glasov, ki negativno vplivajo na bilance sedanjih industrij. Nočemo tukaj razpravljati o navedenem problemu v vseh njegovih podrobnostih, hoteli smo samo naznačiti iste probleme v splošni obliki, v nadi da bi se I. kongres za korporativne avtarhične študije pozabavil z njimi da bi razsvetil eno glavnih oblik avtarhične kampanje. S tem bi se moglo zelo pomagati Istri, ki želi delati in postati potrebna na vseh področjih za doseglo večje sreče domovine.

PREMESTITEV**župnika Stanica iz Devina**

Trst, april 1939. — Že nekaj časa je šel med verniki v Devinu glas, da hočejo premestiti splošno spoštovanega župnika Stanica in na njegovo mesto imenovati nekega Biancarosa, ki je bil doslej v Doberdou. Da preprečijo te nakane, so verniki vložili spomenico pri goriškem nadškofu Margottiju. Ta pa je spomenico kratkomalo izročil policijski upravi, v nadaljnje postopanje. Policijski organi in karabinjerji so začeli po vasi izpraševati osebe, ki so spomenico podpisale, in so na vsak način hoteli dognati, od koga izvira ta akcija. Prav tisti čas, ko so varnostni organi tako postopali v Devinu, je bil župnik Stanic na ordinarijatu v Gorici. Tam so mu rekli, naj se nikar ne vrne v Devin, ker ga bodo tam aretirali, češ da je on dal spodbudo za spomenico. Zaradi tega se župnik Stanic sploh ni smel več vrniti med svoje vernike, temveč je moral na novo službeno mesto v Kamnje.

Zorko Jelinčić na slobodi

»Ravnopravnost« donosi: Oslobođen je g. Zorko Jelinčić, poznati javni radnik iz Gorice, koji je od fašističkog suda za zaštitu države osudjen na 20 godina robije u poznatom procesu zbog atentata na trščanski list »Il Popolo di Trieste. G. Jelinčić izdržao je 10 godina kazne, a ostalih 10 godina mu je amnestirano na osnovu raznih općih amnestija.

KRADJA OVACA

Dane, april 1939. Našega seljaka Brajković Ivana zvanog Biškop već nekoliko vremena prati nesreča. Prošle godine, kada se vraćao sa svojim ovcama iz južne Istre kući pogazio ga je bio na putu auto, pa je bio izgubio polovicu svojih ovaca. Sada mu u noći između drugog i trećeg prošlog mjeseca ukrali na do sada neobičnijen način još ono malo ovaca što mu je od prošlogodišnje nesreće ostalo i to 22 komada. Uza sva potraživanja, koliko sa strane vlasti toliko i njega samoga, nije se moglo ući u trag kradljivcima.

Tekme visokošolcev v Trstu

Trst, aprila 1939. Koncem marca in v začetku aprila so se vršile v Trstu velike tekme italijanskih visokošolcev na kulturnem, umetniškem in političnem polju. Za te tekme se je uvedel poseben izraz »Litomial«. 3. t. m. je prisostvoval tistim tajnik fašistične stranke Starace. Dijaki so ga sprejeli z raznimi ironičnimi pesmimi in šlagerji. Za časa njegovega govora je neka manjša skupina vsklikala — ... To je tem boli čudno, ker sta se proslave udeležila na vabilo in kot oficijelna zastopnika »Slovenskega juga« predsednik tega udruženja Omiljen Milječ in »načelnik odseka za odnose z inozemstvom« dr. Voja Radović.

Granični promet

Rijeka, april 1939. Programični promet Rijeka-Sušak odvija se normalno, jedino su uvedene stroge mjeri pri pregledu radi prenosa valute. Pred Uskrs je bilo potpuno zabranjeno prenošenje šećera i kave, kao i drugih živežnih namirnica, ali je sada i ta zabrana popustila

DROBIŽ

— Bovec. — V goriški bolnici je umrl bivši podesta v Bovcu Marcello Berutti.

* — Devin. — Pod avtomobil je prišel 61-letni Ivan Boškin, ko se je vratil z dela domov. Zadobil je smrtno poškodbe in je kmalu potem umrl.

* — Gorica. — Z deli za vzpenjačo Sv. Goro so že pričeli pri Solkanu ob žavnih cesti, kjer bo prva postaja.

* — Gorica. — Dosedanjemu prefektu Veziju Oražju, ki je imenovan za general, direktorja italijanske kinematografije, je nasledil Karl Manno, prefekt v Salernu.

* — Gorica, aprila 1939. — Zadnje dneve so obiskali Primorsko pog. dr. Joža Lovrenčič, tenorist Marij Šimenc in kipar Tone Kralj, ki bo ostal več časa, ker ima nekaj naročil.

* — Kromberk pri Gorici. — Umrla je 74-letna Lucia Komel iz znane Kozakove družine, teta opernega pevca Josipa Rijavca.

* — Lonjer. — Avtomobil je povezil 65-letno Marijo Mihalič. V bolnišnico so jo pripeljali v težkem stanju.

* — Lonjer. — Lucijan Čok, star 12 let, je padel v brezno 20 m globoko. Zdravnik so ugotovili, da ima zelo pretresene noge in zdraviti se bo moral 5 tednov, če ne nastopijo komplikacije.

* — Ljubljana. — Umrl je Franc Ternovec, čevljarski mojster. Pokonji je bil pred vojno 12 let cerkveni pevec v cerkvi sv. Ignacija v Gorici.

* — Marezige. — Z osla je padel 50-letni Josip Kocjančič ter si razbil glavo. Zdravniki so izjavili, da je malo upanja, da bi ozdravil.

* — Podkrai. — Karabinerjem se je javil 24-letni Andrej Šajn, ki je bil pred nedavnim obsojen na 1 leta polic, nadzorstva, a je pozneje odpotoval v Jugoslavijo. Karabinieri so ga aretirali in odpeljali v Gorico.

* — Podmelec. — V goriški bolnišnici je umrl Mihael Golja, star 70 let. Bil je nad 40 let član cerkvenega pevskega zbora. Sožalje!

* — Poljane pri Reki. — Avto s sedmi potniki je padel pri Poljanah pod cesto in se ves razbil. Na srečo so vsi potnikи ostali nepoškodovani.

* — Pula. — Prvi častnik, ki je padel na italijanski strani pri sedanjem okupaciji Albanije, je bil podporučnik Rihard Bombič iz Pule. V mestu so naredili slovesen pogreb.

* — Reka. — Pri Ilirske Bistrici se je iztril električni vlek. Zaradi popravil je že leženjski promet zaksnil za nekoliko ur.

* — Reka. — Pri gradnji neke nove stavbe so delavci izkopalni številne rimske grobove, ki potekajo iz 1. in 2. stoletje po Kr.

* — Slap pri Vipavi. — Pri delu v skališu je zaradi slabe izolacije električni tok ubil 20-letnega Aloiza Pelicona. Oblasti preiskujejo, kdo je krov za nesrečo.

* — Stariel. — Pri padcu po stopnicah se je smrtno ponesrečil 64-letni Josip Semenič. Z glavo je zadel ob rob stopnice in si prebil lobanje. Kmalu zatem je nesreča než umrl.

* — Sv. Lucija ob Soči. — Na cesti proti Idrije se je smrtno ponesrečila 37-letna Marija Mrakova. Na motociklu, na katerem se je peljala, je počila guma in zračni pritisk je vrgel na tla. Pri padu si je prebila lobanje in po eni urji je izdihnila.

* — Trst. — Umrl so: Žagar vd. Klobec Ivana 75 let, Lab vd. Ukmar Marija 85. Čok vd. Škiljan Ana 78, Pribac Ivan 36. Podreka Antonija 69, Rudež vd. Ložar Marija Franciška 72, Bolc vd. Pipan 72, Andlovec Franc 76, Živic Kristjan 78, Juriševič Franc 72, Mlakar Marij 51.

* — Trst. — Malo je manjkalno, da se ni potopil v pristanišču jugoslovenski parnik »Petar«, na katerega so nakladali les za Tripolitanijo. Zaradi velike količine lesa se je parnik naenkrat nagnil na stran in zgledalo je že, da se bo potopil, kar pa se na srečo ni zgodilo. Zgleda, da se je les na ladji nekoliko premaknil ter da je bilo v notranosti premalo obteženo.

* — Trst. — V Rojanu je umrl 87-letni Vincenc Zega rojen v Štariju.

* — Trst. — 4-letni deček Bruno Bajt je padel z zida in dobil pretres možganov. Njegovo stanje je nevarno.

Pazinska gimnazija i Hrvatska

Predavanje prof. Nikole Žica u društvu „Hrvatski Rodoljub“

Prof. Nikola Žic je održao 5 o. m. predavanje o Pazinskoj gimnaziji u društvu »Hrvatski Rodoljub«. Na početku svoga predavanja prof. Žic se osvrnuo i na krivo mišljenje koje je vladalo u hrvatskoj javnosti o istarskoj emigraciji i ustvrdio je da za to mišljenje ne snose krivicu široke mase hrvatskih emigranata iz Istre. Ne ističe to da ublaži eventualno oštar sud, već jedino radi toga da se stvari postave na pravo mjesto, jer nije pravo da se radi eventualnih pogresaka pojedinaca zaboravi na Istru. U dalnjem razlaganju analizira samu suštinu emigrantstva i kaže da svaka emigracija znači slom, pa ako se hoće na nekoga baciti krivica, tada treba ako se baš hoće tražiti krvice, da se u hrvatskoj javnosti najprije govor o onim Hrvatima koji nisu emigranti iz Istre, već iz drugih pokrajina i koji nisu doživjeli nikakove slomove, pa ipak su zauzimali protuhrvatska stanovišta. Istra, kaže prof. Žic, je u svojoj suštini, u biti i u težnjama hrvatska i radi toga moraju naše simpatije biti uvijek uz Istru i istarski narod.

ISTRA BEZ SREDNJE ŠKOLE

Od Zagreba do Rijeke nije bilo hrvatske gimnazije osim one u Karlovcu, prelazi prof. Žic na samo izlaganje o Pazinskoj gimnaziji. Rijeka je imala usko područje, pa su u tu gimnaziju išli Istrani iz Liburnije, dok su ostali istarski Hrvati s onu stranu. Učke moralni slati svoju djecu u talijansku gimnaziju, ako su htjeli školovati svoju djecu. Međutim su tada išli rijetki pojedinci u škole, a i ti pojedinci bi se u školi izgubili — denacionalizirali. Vrlo rijetki su uskočili čak u ovdašnje gimnazije, kao na pr. biskup Dobrila koji je bio u gimnaziji u Karlovcu i od tog vremena uspostavio uže veze Hrvatske s Istrom, a drugi, opet vrlo rijetki pojedinci, uspjeli su da i u tajdum gimnazijama očuvaju svoju narodnost i ostanu i nadalje Hrvati. Jedan od tih rijetkih pojedinaca je bio i Fran Matejčić iz Pazina, prvi ravnatelj Pazinske gimnazije i kasnije pokrajinski školski nadzornik.

PAZINSKA GIMNAZIJA

Pazinska gimnazija je osnovana 1899 god. Prestala je poslije 20 godina, pa po tome nebi bila toliko važna, jer je bila kratka vrijednost. Može se reći da je kroz nju prošlo oko 1000 dјaka. Iako nije kroz tu gimnaziju prošlo mnogo dјaka, a relativno mali broj abiturijenata, gubitak tогa zavoda je za nas neizmjeran, jer je to bio jedini hrvatski potpuni srednjoškolski zavod u Istri. Talijani su imali 400 god. staru gimnaziju u Kopru, ali taj zavod se razvijao u drugom smjeru i imao je mali okoliš, pa je pokrajinska vlast, da paralizira utjecaj hrvatske gimnazije, osnovala u Pazinu prkos-gimnaziju. To je bio, dakako udarac za hrvatsku gimnaziju, števano joj je donekle, ali hrvatska gimnazija je usprkos tогa lijepo napredovala, jer je imala veliku interesnu sferu, pa se već prve godine upisalo oko 100 dјaka. Zgrada je već bila gotova, u njoj je prije bila njemačka gimnazija, koja se tada preselila u Pulu i tamu kuririla.

RAVNATELJI PAZINSKE GIMNAZIJE

Prvi ravnatelj hrvatske gimnazije u Pazinu bio je Fran Matejčić. Beč ga je postavio na to mjesto, smatrajući ga potpuno lojalnim. Ali Beč se u Matejčiću prevario. Fran Matejčić je bio ispravan i korektan, a ujedno je bio i svijestan Hrvat, pa je poveo Pazinsku gimnaziju u ispravnom hrvatskom načinu, što Beču nije bilo pravo, te su ga maknuli. Postavili su ga tobože, na više mjesto imenovanši ga pokrajinskim školskim nadzornikom, ali je bila glavna svrha da ga maknu s uprave Pazinske gimnazije.

Zatim je Beč postavio za ravnatelja šoštarića, rodom iz Hrvatske. Šoštarić je bio potpuno u službi bečke politike i nastojao je zavod povesti tim putem, ali su se digli protesti protiv njega i poslije jednog semestra moralni su ga maknuli.

Treći i posljednji bio je ravnatelj Kos, rodom Slivenac, a u Pazin je došao sa Splitsko-gimnazijom, a prije je bio na njemačkoj gimnaziji u Puli. Beč ga je postavio kao svoga čovjeka, ali ravnatelj Kos je odmah uvidio da Beč hoće jedno, a Hrvati u Istri drugo, pa se priklonio narodu, iako se politički nije nikada zalijetavao, već je uvijek ostao korektan državni činovnik.

Njegova glavna stvar bio je ispravan odgoj povjerene mu mladeži. Mladeži je bio i otac i majka, i od zore do mračka brinuo se samo za povjerene mu dјake. Živio je samo za dјake. On je lično obilazio stanove gdje su dјaci stanovali, tražio im zdrave sobe, informirao se, prepirao s gazdaricama, brinuo se za jedo i za odijelo svojih dјaka.

Na položaju ravnatelja ostao je sve do ukinuća zavoda i ostavio je najlepše uspomene i kod dјaka i kod profesora, a sa simpatijama se o njemu uvijek govorio ne samo u Pazinu, već i u ostaloj Istri.

HRVATSTVO PAZINSKE GIMNAZIJE

Pazinska gimnazija je bila zaista hrvatski zavod od prvoga do posljednjega dana. Dok su na pr. sve ostale hrvatske gimnazije u hrvatskim zemljama zvala nastavni jezik raznim imenima (nastavni jezik, narodni, srpsko-hrvatski, hrvatsko-srpski, hrvatski ili srpski itd.) dotele se u Pazinu hrvatski jezik: zvao uvijek i službeno hrvatskim jezikom. Ta markantna karakteristika Pazinske gimnazije nema nigdje paralele.

Ali ne samo po imenu, već i po sadržaju je Pazinska gimnazija bila eminently hrvatska. Apsolutno hrvatska i u imenu i u sadržaju.

Druga karakteristična osobina Pazinske gimnazije bila je ta što su u njoj bili svjaci jedne vjere. Od početka do konca bili su uvijek jedino katolici, a i za to nema paralele u nijednoj hrvatskoj gimnaziji.

SLOVENCI I PAZINSKA GIMNAZIJA

Slovenci nisu u to doba imali niti jedan potpuni srednjoškolski zavod, pa su Pazinsku gimnaziju pohadali i mnogi Slovenci i to ne samo oni iz krajeva koji su danas pod Italijom, već ih je bilo čak iz Štajerske. Slovenci su se u Pazinu osjećali kao kod kuće i Pazinska gimnazija je bila sretno tlo i za slovenske dјake. Oni su zajedno s Hrvatima radili i vladala je takova harmonija i ljubav da su na pr. u slovenskim dјakim organizacijama bili i Hrvati, i obratno, a bilo je slučajeva da su Hrvati bili na čelu slovenskih organizacija. Nigdje nije ta sloga došla tako do izražaja kao na Pazinskoj gimnaziji, pa je taj zavod vršeći svoju veliku misiju među istarskim Hrvatima, bio ujedno i jedini srednjoškolski zavod za Slovence, vršeći na taj način veliku ulogu i u slovenskom narodnom kulturnom životu.

IDRIJSKE LJUDSKE PESMI

Za velikonočne pirhe so izšle v Ljubljani posmrtnice našega Zorka Prelovca, njegove »Idrijske ljudske pesmi«. Lično opremljen zvezek, z naslovno stranjo, ki jo je narusal naš rojak Dolje Lajpajne s cerkvico sv. Antona in s idrijskim grbom, s posljedno skladateljevo sliko s podpisom na prvi strani in s 24 odlično litografiranim stranmi, bo še poznam slovenskim rodovom najlepši spomin na narodnega v ljudskega skladatelja. Zvezek obsegata 24 idrijskih pesmi, ima na čelu znano Rudarsko, zaključuje pa ga Smukova. Idrijske narodne pesmi so znane in značilne po svoji melodičnosti in so dobile v Zorku svojega odličnega harmonizatorja. Z njimi je rastel, bile so mu osnova pri njegovem dolgoletnem delu in ob njih je padel v prezgodnji grob. Po zbirki bodo segali z veseljem vse pevske zbori, bodisi da bodo gojili spomin na skladatelja ali pa črpali lepotu iz zaklade slovenske narodne pesmi. Idrijski rojakom pa bodo pesmi živ spomin na našo Idrijo in njene Zorka, kakor tudi opomin, da naj vsak po svojih močeh dela za našo dolino. Niti enega idrijskega rojaka ne sme biti, ki bi ne imel te odlične zbirke naših pesmi. Zbirka iz leta 1906. ni mogeće već biti, zato naj si vsak nabavi pravočasno novo zbirko. Zvezek stane 20 din in se naroča pri Idrijskem krožku v Ljubljani ali pri vdovi Dalmatinova 13.

L. B.—

ILVANIA

Ni to ime morda kakega mesta ali pokrajine Severne Amerike, temveć se bo tako odslej na željo komisarja tržaškega mesta in po ukazu italijanske vlade imenovala frakcija v Škedenju v tržaškem predmestju, katera je bila doslej znana pod imenom »Ferriera di Servola« (Škedenjski plavž), po plavžih, ki se tam nahajajo. Ti so bili do konca svetovne vojne združeni z jeklarno in železarno Kranjske industrijske družbe na Jesenicah. Sedaj pa so podrejene italijanski industrijski družbi »Ilva«, po katerem se bo ta del tržaškega predmestja odslej imenovala »Ilvania«. Nedaleč od »Ilvania« bo namesto dosedanjih »Žavelj«, »Aquilinj« ker so tam pred kratkim zgradili veliko rafinerijo kamenega olja »Aquila« in bodo v kratkem sezidali več stanovanjskih hiš za uradnike in delavce, seveda, ako ne bo prej nastala kaka nepričakovana izpремembra, kajti odkar so odstranili od vodstva Žide, ki so dejansko ustanovili to podjetje, gre razvoj podjetja očitno raskovo pot.

IDRIA I TALIJANSKO-ŠPANJOLSKI ODNOŠI

Predstavnici španjolske vlade vode u Rimu pregovore sa talijanskim vladom o obnavljanju međunarodnog kartela žive. Više od 80 posto proizvodnje žive otpada na Italiju (Idrija) i Španjolsku, a ostatak na USA, Meksiko, Kinu, Peru, Rusiju i Niemcu. Raniji talijansko-španjolski kartel žive prestao je bio da funkcioniра 1936 godine, pošto su sve rude u Španiji bile na teritoriju republikanske vlade. Usljed toga su i cijene žive stalno rasle. Na pregovore u Rimu pošlo se sa pretpostavke, da bi dalji skok cijena došao do zamjene žive drugim metalima, kao što je to bio slučaj prije 10 godina, pa radi toga osniva kartel. Italija ima žive jedino u Idriji.

DJAČKO PRIPOMOĆNO DRUŠTVO

Bez »Djačkog pripomoćnog društva« gimnazija bi bila slabo napredovala. Jer u tu gimnaziju su dolazila djece siromašnih istarskih seljaka a u većini i slabo spremna za srednju školu, jer je bilo pomanjkanje dobrih pučkih škola. »Djačko pripomoćno društvo« se brinulo za te siromašne dјake. Društvo je davalo dјacima knjige, potpore u naravi i u novcu i brinulo se za sve materijalne potrebe koje su bile velike. Tako je »Djačko pripomoćno društvo« imalo na pr. sve edicije Jugoslovenske akademije, pa je čak ustupilo knjige i profesorskoj knjižnici.

Na dva stupa je počivalo to društvo — na dva čovjeka o kojima treba govoriti s poštovanjem. To su bili predsjednik društva Dr. Dinko Trinajstić i blagajnik Josip Mandić. Dr. Trinajstić je priključio društvo novac, a Josip Mandić ga je raspodijeljivao.

Njihove usluge za Pazinsku gimnaziju su ogromne.

KONAC GIMNAZIJE

Zavod je zatvoren 28. oktobra 1918 — dan propasti Austro-Ugarske, a zatvoren je bio privremeno radi gripe. Ali je došla okupatorska vojska i zauzela odmah gimnaziju zgradu, tako da se gimnazija nije mogla otvoriti niti kada je gripa prošla. Jedino su vlasti pokazale neku obzirstvo što su dozvolile da se par puta održe ispiti.

Posljednji ispiti su održani 28. oktobra 1919. godine i to u zgradi — prkos-gimnaziji.

*

Na koncu se predavač osvrće na životni put abiturienta Pazinske gimnazije i na njihov odnos prema Istri, ali o toj temi ćemo pisati u posebnom članku, jer je vrlo aktuelna i za našu sadašnju emigrantski život. (p.)

NOTRIFIKACIJA UČITELJSKIH DIPLOMA

U Finansijskom zakonu za 1939-40 godinu donesene su i neke odredbe koje se tiču onih učitelja koji su svršili učiteljsku školu u inostranstvu, kao i učitelja dnevničara koji su stekli jugoslovenski državljanstvo.

Član 44 točka 8 Finans. zakona glasi:

U § 71. zakona o narodnim školama dodaju se dva nova stava koji glase: »Za učitelje pripravnike narodnih škola mogu se postaviti i oni dosadašnji ili bivši kontraktualni učitelji odnosno učitelji dnevničara, koji su polagali ispit zrelosti na učiteljskim školama u inostranstvu i postigli nostrifikaciju tog ispita.

Kontraktualni učitelji i učitelji dnevničari sa položenim ispitom zrelosti odnosno diplomskim učiteljskim ispitom, dopunskim iz nacionalne grupe predmeta i praktičnim ispitom položenim u našoj državi, mogu se postavljati za učitelje narodnih škola s tim, da im se dosadašnja služba priznaje po odredbama Zakona o činovnicima i § 54 u vezi § 53 Zakona o državljanstvu od 21. septembra 1928. godine.«

Član 124 tačka 51:

§ 47. Zakona o učiteljskim školama od 27. septembra 1929. god. dodaje se novi drugi stav koji glasi:

»Ministar prosvjete može, po saslušanju Glavnog prosvjetnog savjeta, svojim rješenjem nostrificirati učiteljske diplome o položenim diplomskim učiteljskim ispitima na strani, s tim, da zainteresirana lica predhodno polože dopunski ispit iz nacionalne grupe predmeta u obimu, koji će se utvrditi istim rješenjem. Na taj način nostrificirani diplomski ispit ravni su diplomskim ispitima na našim učiteljskim školama.«

Član 58

»Izuzetno od odredaba stava trećeg člana 42. Zakona o ustrojstvu vojske i mornarice, ovlašćuje se Ministar vojske i mornarice da može pozvati na otlaganje obaveznog roka službe u stalnom kadru i one regrute, koji su već navršili 25 godina života, a najdalje do 27. godina starosti.«

IVAN BOSTJANČIĆ:

MLEKARICE

Reju žene. Prazne late roštaju va koše pul saken korake. Polne je, sunce peče. Obrazi su njin črni, obrazi trdo muče, nijena žena besedi ne reče.

Va rukah prevrū pletivo i vunu, hodeći po ceste ravne pletu kalcete.

Noge su njin trudne, trudne su i žene, gledaju daleko pred sobu kade se friške šume zelene.

Bit će malo hлада, misli Mare.

Va šume zmej grmi i hлада земе.

Kosići fiči i lisje zeleno šumi.

Potok pak miči kroz šumu teče.

Onput su koraki brzi, brže reju.

Sunce pali na široke, ravne ceste i modren nebe crjeno pasuje.

Nijene seni ni. Pod cestun je more

siroko, daleko i mirno kako uje.

UMRO JE JOSIP MANDIĆ

BIVŠI BLAGAJNIK PAZINSKE OPĆINE I DJAČKOGRIPOMOĆNOG DRUŠTVA

U selu Mandići na Boljunštini umro je 3. o. m. Josip Mandić, bivši blagajnik Pazinske općine i bivšeg »Djačkog pripomoćnog društva« u Pazinu.

Rodio se 13. decembra 1852 u Mandićima, pa je dočekao duboku starost od 87 godina. Kada mu je bilo 15 godina otišao je bio u Trst da izuči trgovinu, pa je kasnije imao u Trstu i vlastitu radnju. Već tada se isticao svojom solidnošću, bistrinom i poštovanjem, pa je odmah bio zapožetu u tadašnjim hrvatskim

NAŠI POKOJNI

OLGA ZGRABLÍĆ

Olga Zgrablíć, tehničarka Kr. ban-
ske uprave, kćerka pok. prof. Martina
Zgrablíća preminula je 28. marta 1939.
nakon duge i teške bolesti, pokopana
je 30. III. u Podbrežju pri Mariboru.

»Istarska obitelj« u Ljubljani posla-
la je k pokopu prof. Josipa Bačića, koji
je u ime I. O. položio na njen prerni
grob cvijeća i oprostio se od nje. Bila
nam je svima mila i draga. Pokoj joj
duši, a njenoj sestri Miri dr. Otrin-ovo
i obitelji naše sačeće!

† PRINČIĆ MARIJA

U Zagrebu je 8. o. m. umrla Prinčić
Marija rod. Perhavc u starosti od 75 godi-
na, rodom iz Pule. Ostavila sina Renata,
čin. drž. željeznice i dvije kćerke. Pokoj-
nici laka zemlja, a sinu i kćerkama pokoj-
vice naše sačeće.

† IVAN BURDIAN

V Celju je dne 17. t. m. umrl v svojem
stanovanju g. Ivan Burdian, šolski upravitelj
v pokoju. Pokojnik se je rodil 1. 1873
v Trstu. Šole je dokončal v Kopru in kot
učitelj je priči nastopil pri Sv. Antonu v
Istri. Služboval je na Krasu, potem pa se
je preselil na Štajersko in 17 let ostal v
Smartnem ob Dreti. Za časa koroškega
boja je bil tudi nekaj časa učitelj v Grab-
štajnu. Ko je stopil v pokoj, se je za stalno
naseli! v Celju.

Pokojni Ivan Burdian je bil zelo zaslu-
žen za naše ljudstvo in je bil v svojem
učiteljevanju vzoren mož. V Smartnem ob
Dreti je ustanovil zavedno gasilno društvo
in izvedel novo šolsko poslopje. Bil je od-
ločno nacionalen, iskren in odkritosčen,
ter je bil zaradi tega splošno priljubljen in
upoštevan. — Sožalje!

† FURLAN ANDREJ

V ljubljanski bolnici je 21. marca t. l.
umrl naš rojak Furlan Andrej, študent
tehnike, rojen 1. 1892, na Slapu pri Vipavi.
Podlegel je vnetju možganske mrene, ki jo
je dobil radi prepornega duševnega dela.
Poleg obveznega študija je bilo vse nje-
govo delo posvečeno nekemu izumu, za
katerega je, še predno je bil nedovršen,
imel nekaj zelo visokih ponudb za od kup.
Naj počiva v miru, prizadetim sorodnikom
naše iskreno sožalje! — (Agis).

† KODERMAC ŠTEFAN

Šempas, aprila 1939. — Dne 1. aprila
so našli zlatomašnika Stefana Kodermaca,
kaplana v Šempasu pri Gorici, mrtvega v
njegovem stanovanju. Pokojnik se je rodil
30. marca 1861 v Pevni pri Gorici. Službo-
val je kot kaplan v Kanalu in Volčah v Za-
potoku in v Zg. Tribaši. Končno je priselj-
en v Šempas, kjer je ostal do svoje smrti —
nad 40 let kot kaplan. Tu je obhajal 1.
1935 tudi svojo zlato mašo, za katero pa ni
dopustil nobenih slovesnosti in počaščenij.
Pokojni zlatomašnik je bil blag, dober go-
spod, skromnega in vedrega značaja. — So-
žalje!

† ŽUPNIK SELJAK IVAN

Sv. Lucija, april 1939. — Umrl je
Ivan Seljak, župnik v pokoju. Rajnki se je
rodil 1. 1875 v Podmelcu. Služboval je kot
kaplan v Tolminu, nato pa okrog 30 let
kot vikar v Stržiščih pod Črno prstjo. Za-
radi bolehnosti je pred nekaj leti šel v po-
kraj. Najprvo je živel doma v Podmelcu, po-
zneje se je preselil k Sv. Luciji, kjer je
zadaj mirno v Gospodu zaspal. — Naj po-
čiva v miru!

O REKI TIMAVI

Italijanska študija Eugenia
Beogana

Velikonočna številka »Istre« je prinesla
pod skupnim naslovom »Kras« dve zani-
mivi razpravi: »Nekaj zanimivosti kraške
zemlje« pod siglo »d« in »Kraška jama Vi-
lenica« pod siglo »i. p.« Ti razpravi, poseb-
no pa prva mi je bila povod, da sem se
vendar odločil v našem listu objaviti poro-
čilo o knjigi, ki leži že več kot pol leta na
moji mizi. Je to Italijanska študija o pod-
zračnji in podzemski hidrografiji »Il Timavo«,
ki jo je pisal Eugenio Boegan, a jo
je izdal Italijanski zavod za speleologijo.
K izdaji so pripomogli državno podjetje
Postonske jame, Italijanska akademija, tr-
žaško mestno podjetje za elektriko, plin,
vodo in cestno železnicu ter Električno
državno za Julijsko Krajino. Knjiga obsegajo
preko 250 strani velike četverke. Tiskana
je bila lanj v Trstu. Knjiga predstavlja
skoraj štiridesetletno delo E. Boegana.
Prva polovica knjige, ki jo ilustrira 85 slik,
med temi veliko fotografij na krednem pa-
piju, podaja izcrpno monografijo o vodov-
ju tržaškega Krasa, specialno pa še o vo-
dah, ki so v zvezi z Reko in Timavo. Na
kraju je še navedena obširna literatura o
tem predmetu, katera vsebuje 235 del.
Drugi del knjige, ki je prav tako bogato ilu-
striran, podaja pregled 270 jam z ozemlja,
čigar hidrografijo opisuje avtor, v prvem
delu. Ta del ni povsem nov, ker je v glav-
nem povzet po znani knjigi »Duemila grot-
te«, pri kateri je v izdatni meri sodeloval
tudi Boegan. Tudi prvi del ne prinaša nove-
ga, saj je sam Boegan že veliko o tem pi-

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

IZ DRUŠTVA »ISTRÀ« U ZAGREBU

Za izgradnju doma bana Matka Lan-
ginje poslao je gosp. prof. Šime Siro-
čić 100 din, koje je sakupio medju
znanicima. Dobar se najtoplje zahvaljuje.

IZMJENE U UPRAVI DRUŠTVA
»ISTRÀ« SUŠAK

Pošto se g. Diminić Matko nije
mogao primiti časti potpredsjednika, to
je u smislu zaključka glavne skupštine,
izbran umjesto njega g. Kos Josip.
Ujedno brisan je iz upravnog odbora
g. Mrak Ante, jer je član nadzornog
odbora. — Odbor

IZ OMLADINSKE SEKCIJE »ISTRÈ«
U ZAGREBU

Omladinska sekacija društva »Istra«
u Zagrebu održat će u subotu 22. o. m.
svoje redovite usmene novine. Umoljavaju
se članovi i prijatelji da prisustvuju
u punom broju.

Omladinska sekacija priredjuje u nedelju 23. o. m. veliki izlet na gračansku
piramidu. Sastanak na Jelatičevu
trgu u 7 sati ujutro. Budući da put nije
dalek može se povesti i djecu. — Odbor

OMLADINSKI SASTANAK U
SL. BRODU

Sl. Brod, april 1939 — Omladinska
sekacija u Sl. Brodu održala je 1. o. m.
članski sastanak na kojem su djeca
recitirali pjesme, a neke članice čitale
su razne članke iz »Istre«. Izmedju
svih članaka naročito se dopao članak
»Božična razmatranja«. Iako je pisan
za Božić, članak je učinio pravi učinak.
Nadalje su drug Franetić i Olimpija
Čizmek izvještaj o Oml. konferenciji koja je održana u Zagrebu.
Omladina, čuvši podatke o radu Radno-
ga odbora, oduševila se i užela za za-
daču da svim svojim silama saradjuje
s ostalom omladinom. Odazvali su se,
štavši i neki stariji članovi, koji su tako
kot voljni saradjivati s omladinom.
Omladinci

OBČNI ZBOR DRUŠTVA »TABOR« V
LJUBLJANI

Delavsko prosvetno in podporno
društvo »Tabor« v Ljubljani bo imelo v
nedeljo, dne 23. aprila t. l., ob 9 ur pred-
poldne v dvorani Trgovskega doma v
Gregoričevi ulici svoj redni občni zbor.
Pozivamo članstvo, da se ga polnošte-
vilno udeleži, bratske organizacije pa
prosimo, da pošljemo na zbor svoje za-
stopnike. — Odbor.

NOVA UPRAVA ISTARSKOG AKAD.
KLUBA

Istarski akademski klub u Zagrebu
obavještava ovime jedinicu Saveza da
je 12. travnja održao redovitu seme-
stralnu skupštinu na kojoj je članstvo
dalo razješnicu starome i izabralo novi
odbor. Istarski akademski klub očekuje
življvu saradnju s ostalim bratskim
društvima i udruženjima

I. a. k.

† ZLATOMAŠNIK LEOPOLD STUBELJ

O velikonočnih praznikih je umrl v
Idriji ob Bači zlatomašnik Leopold Stubelj.
Pokojnik se je rodil 1. 1862. v Rihemberku.
Svojo zlato mašo je praznoval v vsej skromnosti v Drežnici. Skorov
vsa službena leta pa je bil v Velikem dolu na Krasu, pozneje, ko je bil že vpo-
kojen, je preživel nekaj let v Gorici, zadnje čase pa se je preselil v Idrijo ob
Bači. Sožalje!

zal po raznih revijah in časopisih. Sedaj
je združil vse to v organsko celoto, ki iz-
črno obdeluje ves zadevni problem. Avtor
se ni omejil samo na to, da je podal na-
tančno sliko o vodnem stanju Reke in Ti-
mave, ter raznih podzemskih voda v jamah
tržaškega Krasa, posebno še v Trebenjski
jami, in popoln pregled vsega porečja Re-
ke — Timave toliko v njenem nadzem-
skem, kolikor v njenem podzemskem toku,
temveč je za lažje razumevanje dodal še
nekaj poglavij o kraških pojavih in o delo-
vanju vode v apnenčevem terenu.

Zaključki, do katerih pride avtor v svo-
jem spisu, so v glavnem sledeči:

Reka, ki se po daljšem pozanem pod-
zemskem toku pogreze v sifon Mrtvega
jezera v Škocjanski jami, je v direktni zve-
zi s podzemskimi vodami v Trebenjski jami,
z izvirki Brojnico in z izvirki Timave pri
Štivanu. Je pa tudi v podzemski zvezi
z viri severno Štivana v dolini Moščenice.

Pri teh virih pa je značilno, da je njihova
vodna gladina tem nižja, čim bolj so od-
daljeni od morja. Razlagata tega čudnega
pojava je dokaj enostavna. Podzemski
vodni tok gre od morja proti severu, in po
znanih zakonih fizike se gladina v smeri
toka vedno niža.

Timava pa ni v podzemski zvezi z Dobro-
dobskega jezera in sosednjima jezera-
cema Pietra Rossa in Sabliči ter z izvirki
Lizerta, ki spadajo k vodnemu sestavu Vi-
pave.

Reka — Timava gre od Škocjanske ja-
me do Štivana skozi obsežen sestav pod-
zemskih predorov in jam, ki so medseboj-
no zvezane po sifonih, ki so zlasti v spod-
njem rečnem toku po vsej verjetnosti celo
nižji od morske gladine.

OBČNI ZBOR SOČE V CELJU

V nedeljo dne 23. aprila t. l. ob pol
4 sata popoldne v salonu »Narodnega
doma« se bo vršil redni občni zbor s
slednjem dnevnim redom:

1. Otvoritev in nagovor predsednika;
2. Poročilo tajnika;
3. Poročilo blagajnika;
4. Poročilo odseka »Kluba Primorsk«;
5. Poročilo nadzornega odbora;
6. Volitev novega upravnega in nad-
zornega odbora;
7. Slučajnosti.

Pozivamo članstvo, da se občnega
zobra, polnoštevilno udeleži.

ODBOR

OBČNI ZBOR »SOČE« V D. LENDAVU

Društvo »Soča« Dol. Lendava bo
imelo svoj redni letni občni zbor v nedeljo
dne 23. aprila 1939 ob 10 ur pred-
poldne v prostorijah lendaške meščanske
šole z običajnim dnevnim redom. Vabljeni
vsi člani!

ODOBOR

IDRIJSKI KROŽEK V LJUBLJANI

Drugi letni občni zbor je bil 1. aprila ob
številni navzočnosti članov in prijateljev
in je potekel v načinu discipliniranu snagu i
svoju veliku emigrantsku i nacionalnu
svijest. Istarski omladinci su svima
najnešodnije pokazali svoju jedno-
družnost i odanost svojoj velikoj narodnoj
stvari. Ta misao može biti samo hrvatska
i seljačka, pa radi toga ona ne živi samo u srcima istarskih seljaka,
nego — u skrajnjoj liniji — ona pred-
stavlja sastavni dio opće hrvatske narodne
misli. A istarska emigrantska omladina
to razumije, pa je — već od prvog časa — svoj emigrantski i narodni
rad uskladil s interesima hrvatskog naroda i hrvatske narodne politike.

Druga konferencija istarske emi-
grantske omladine nastavila je rad
ranjih konferencijskih i donijela je niz
konkretnih zaključaka. Centar omladinskog
gibanja je Zagreb, a za pred-
sijednika Radnog odbora izabran je
omladinac Božo Kalčić. Izvršni odbor
»Mlade Istre« poslao je ovoj konferen-
ciji pozdravno pismo u kojem kaže:
»Kad smo udarili temelje našem mla-
dinstvu, pokretu i kad smo odlučili
da usprkos svim poteškoćama stupimo
na pozornicu istarske narodne zajed-
nice, imali smo u vidu i raspolaženje
naših omladinskih emigrantskih snaga,
koje su, osobito u posljednje vrijeme,
na svakom koraku iskazivale svoju ve-
liku odanost našoj narodnoj stvari. I
upravo beskompromisna i dinamična
djelatnost naših omladinskih snaga,
njihovo zdravo rasudjivanje prilika,
njihova spremnost na sve, pa i na naj-
veće žrtve, ulila je u nas, već u prvom
času, uvjerenje da naš rad neće biti
uzaladan, jer sa sigurnošću možemo
računati na jednu discipliniranu armiju
prvorobaca za bolju budućnost našeg
seljačkog naroda, na pomoć i saradnju
naše ujedinjene omladine!«

IZVANREDNI POREZ ZA VOJSKU

Rim, 18. aprila. (Stefani) »Službene no-
vine« objavile su dekret o dodjeljivanju
kredita od pola milijarde lira ministarstvu
vojnom za period od 10 godina, a počevši
od budžetske 1938-39 godine u cilju poja-
čanja talijanske suhozemne vojske.

Ti izvanredni izdaci namaknut će se iz-
vanrednim porezom.

CVJETARNA

Ivka SMOKVINA

SUŠAK
KORZO

»PRIMORJE«

O OMLADINSKOJ KONFERENCIJI

Sušacki tjednik »Primorje« donosi u
svom posljednjem broju ovaj članak u
omladinskoj konferenciji u Zagrebu.

»Kako nam javljaju iz Zagreba, ta-
mo je, pred par dana, zasjedala Druga
konferencija istarske emigrantske
omladine na kojoj su, preko svojih
predstavnika, bili zastupani skoro svi
organizirani hrvatski omladinci svi
Istre, tako da ona — u svakom slučaju
predstavlja jednu vrlo važnu etapu u
radu istarske emigrantske zajednice. To više, ako se uzme u obzir
činjenica da je istarska omladina,
osobito u posljednje vrijeme, najzna-
čajn